

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

No. 3.

1 FEBRUARIE 1900

VOL. I.

Ca la noi la nimeni...

O scenă din războiul în contra levantinilor... (Istoria ziaristicii române: începutul secolului XX).

Esthetismul lui Ruskin.

John Ruskin, marele artist mort de curînd la sihăstria sa perdată în ceața de la Coniston, e o pildă puternică de înfrîurarea pe care o exercită spiritele alese asupra întregimii mișcării intelectuale, artistice și morale a timpurilor lor. Mai mult ca orî-care poet, mai mult ca orî care pictor, mai mult ca orî care critic de artă, el a știut și a putut să unească într'o singură sforțare, energiile atîtor inși cărora le-a impus, prin puterea geniului său, aceleași vederi și aceeași direcție. E drept că un Victor Hugo în poezie, un Brandes în critică, un Tolstoi în morală, au avut asupra contemporanilor o înfrîurire care, la prima vedere, poate părea că întrece cu mult pe cea a dulcelui și tristului cugetător englez. Școala romantică în poezie, curentul modern în roman și teatru, creștinismul nou și plin de o dureroasă abnegație în morală, sunt fenomene ideologice care și prin natura lor și prin lărgimea sferei de acțiune se impun numai de cît admirațiunii ca falnicile turnuri ale unei catedrale gotice.

Ceea ce deosebește însă pe Ruskin și activitatea sa, de activitatea și înfrîurarea tuturor celorlalți, e multipla sa diversitate care se sistematizează încetul cu încetul pînă face un tot armonic ca tragediile unei trilogii clasice. Pe cînd la ceilalți înfrîurarea se întinde numai într'o direcție și abia le atinge pe cele lalte, la Ruskin înfrîurarea e de o potrivă de răspîdită și de o potrivă de puternică în toate direcțiile.

Fără îndoială, în strînsa legătură în care se allă fenomenele psihice, e cu neputință să fie atins unul fără a vibra și cele lalte. În privința aceasta se adeverește, deși sub o altă formă, ceea ce susținea Leibniz, că adică o mișcare odată produsă va avea resunet pînă la nesfîrșit, potrivit cu depărtarea de la locul unde a luat naștere. Ast-fel, nu se poate tăgădui înfrîurarea lui Tolstoi asupra romanului modern dar neîndoelnic e că cu toate superioarele calități artistice ale marelui scriitor rus, în fața mulțimii, romanele au rămas în umbră și numai opera sa morală a fost pusă, măreață și impunătoare în întunecata sa tristeță, pe planul întîi. La Ruskin toate stau pe același plan, scaldate în aceeași lumină. Cu alte cuvinte, pe cînd la ceilalți, ceea-ce isbește pe cercetător este legătura de subordonare a influențelor lor ideale,

la Ruskin trăsătura caracteristică e o admirabilă și plină coordonare.

Faptul acesta își are explicarea în concepția sa artistico-filozofică. Temeiul de la care pleacă dînsul este sentimentul estetic și arta — și în această privință este protivnic lui Tolstoi care între arta și morala sa nu face de cît o legătură fortuită, ast-fel că ele se ating tot-d'a-una dar nu se pătrund nici odată.

Intuitiv, Ruskin își dă seama că ceea ce trebuie înainte de toate ideei pentru a se respîndi este o educațiune continuă a poporului, un fel de sugestie de idei și de dorinți nouă avînd ca misiune de a îndrepta efectele rele ale moștenirii fiziologice și psihologice. De aceea trebuie stabilită comunitatea senzațiilor și a sentimentelor; adică pentru a asigura synergia socială trebuie produsă simpatia socială.

Ast-fel el e estetician și moralist, dar morala sa pleacă tot-d'a-una de la estetică. În această privință e așa de logic în cît teoria binelui e o minunată deducere exactă din definiția frumosului.

Pentru dînsul e frumos tot ce păstrează vechia claritate și puritate a liniilor, tot ce e armonic cu sine însuși, tot ce nu simte încă artificialul. Unde munca omenească n'a schimbat și n'a stricat, n'a adaus și n'a luat nimic, natura e frumoasă. E frumoasă natura virgină, e frumoasă o frunză, o linie de orizont, o curbă de munte. Sunt frumoși norii pentru că sunt sus și plutesc măreți și nepăsători fără ca voința noastră să le poată face ceva. Tot ce nu ating oamenii e frumos. De aci vine acea regulă estetică ce formează fundamentul la Ruskin, despre pacea și armonia liniilor.

Nu trebuie în natură și în artă sforțări, muncă, agonii, trămîntări și opozițiuni crude. «Unul din atributele marelui arte este o mișcare înceată și continuă sau o nemișcare desăvîrșită» zice el. De aceea clar-obscurul, lumina prea vie, culoarea prea strigătoare sunt disonanțe care n'au ce căuta în artă Rembrandt e greșit, Michel-Angelo e greșit.

În pictură, numai școala care a înflorit înainte de Rafael e bună. De aci Prerafaelismul care s'a respîndit atît de repede nu numai în Anglia dar în toată lumea cultă și care a dus numele lui Ruskin în triumf pretutindeni unde arta și problemele sale se puneau cu o adîncă și încordată pasiune.

Această frumusețe ideală a fost stricată, pîngărită și batjocorită de progresul capitalist. Capitalismul a distrus frumuseța și armonia liniilor căci el a prefăcut văile în gropi de cărbuni, el a stricat puritatea liniilor munților tăind și săpînd mine și tunele, el a umplut potecile înflorite de odinioară, cu praf negru și asfixiant, el a desfrunzit pădurile verzi înecîndu-le în fum de uzine. Pe unde a trecut capitalismul frumuseța a pierit, pe unde a pierit frumuseța, a pierit și morala. N'a rămas în urmă decît o clasă trîndavă și luxoasă care nu face nimic, nepăsătoare față de artă, batjocoritoare față de ideal, și o clasă săracă și istovită de muncă și de suferință, care n'are timpul și nici libertatea de suflet trebuincioasă pentru a pricepe și Iubi arta.

S'a adus un argument în sprijinul concentrării avuțiilor în cît mai puține mîini; acest argument e că bogății întrețin luxul și că luxul e trebuitor dezvoltării artei. Greșeală! Luxul nu are de a face întru nimic cu adevărata artă; d'impotrivă, el e mai de grabă negarea desăvîrșită a acesteia. Decî, arta n'are și nu trebuie să aștepte nimic de la clasa bogată.

Rămîne însă clasa de jos, dar aci se întîlnește o altă piedică: mizeria distruge frumuseța și pune pe om în neputință de a pricepe în întregime o operă estetică. Distrugîndu se frumuseța se distruge morala și ast-fel clasele de jos sunt amenințate să înceteze cu totul de a mai trăi sufletește.

O reacțiune se impune. Trebuie preparate suflotele pentru a opri din vreme, desăvîrșita distrugere a frumuseței și desăvîrșita decădere a sentimentelor.

Concepția artistico-socială a lui John Ruskin se oprește aci.

Dacă e adevărat că omul are de îndeplinit o menire ideală, dacă e adevărat că viața nu e o simplă laclă aprinsă pentru un moment într'o mare de întunec, dacă e adevărat că fie-care din existențele omenești cari se perîndeaza în decursul veacurilor sunt o neîncetată și treptată apropiere către perfecția ideală, atunci menirea lui Ruskin a fost de a arăta generațiilor viitoare adevărata religie, singura care deși modernă cuprinde în sine esența tuturor religiilor. Incercările materialiste de a fonda o religie care să nu fie în contradicere cu știința, cultul eroilor, sacrificarea pentru binele aproapelui, sunt toate

încercări întemeiate pe utilitarism sau simple contradicții *in adjecto*.

Religia pustnicului de la Brantwood are însă meritul de a păstra caracterul transcendental al vechilor religii fără a cădea în imposibilitățile lor.

Dante Gabriel Rosetti, Burne Iones, William Morris și ceil'alți cari se făcură părtași ai lui Ruskin admiseră aproape în totul teoriile mactului. Și atunci se văzu înflorind în Anglia aceea școală literară care avu un răsunset așa de mare și zgudui din temelie toată estetica vechie.

Dar în curînd se produce o reacțiune.

Swinburg care pleca de la școala prerafaclită în tot ce privește teoriile curat estetice, negă însemnătatea lor morală și se restrînsese numai, la partea privitoare la tehnică.

Era o decădere.

Esthetismul care se dezvoltă după aceea, precede de la Ruskin, admițînd arta ca supremul scop al vieții. Oscar Wilde, șeful recunoscut al esthetilor engleji, a luat de la maestru nu numai această mărime caracteristică a rolului artei ci și dușmănia sa împotriva formelor activității și a mișcării. În același timp, cum Ruskin ca pictor, introdusese în literatură modul de a vedea și judecățile din pictură, el merge și mai departe în această apropiere și introduce în poezie tehnica intimă din artele plastice. Fără îndoială, considerații de acest soi nu au dat bucăți admirabile; ele ne au dat *Balada închisorei* de Wilde și superba poemă *Apollon* de Lord Douglas.

Dar toată moștenirea primită de esteții de la Ruskin, s'a mărginit aci. Însemnătatea socială a artei și dragostea de natură, nu numai că e negată, dar chiar trăsăturile caracteristice sub care sunt cunoscuți esteții de marele public sunt egotismul exagerat și dragostea de artificial. Legea negării, pusă așa de bino de către Hegel, se adeverește și de data aceasta. Adevărații urmași ai lui Ruskin, singurii cari au păstrat moștenirea, sa pentru a o da generațiilor viitoare sunt cei cari l-au negat.

Ast-fel esthetii se prezintă, în dezvoltarea artei, ca niște mijlocitori neapărat trebuincioși pentru ajungerea unei trepte mai înalte și mai ideale. Făcîndu se din artă supremul scop al vieții, poezia, pictura, sculptura au încetat de a mai cădea în grosolanele greșeli de odinioară cînd se făcuse din ele niște simple auxiliare ale unor idei cari nu aveau de a face într'un nimic cu arta. S'a

putut cultiva astfel o estetică liberă care a ajuns la un grad de perfecție necunoscut pînă aci. Condiția necesară pentru ca arta să se desvolte liber era să se scape de anumite categorii corespunzînd unor forme inferioare pentru a putea trece mai departe. Estheții au făcut artei acest serviciu.

Cu aceasta nu s'a isprăvit însă rolul lor. Introducerea tehniceî intîmo a pictureî în literatură e un alt merit al lor. Cunoscutul critic Remy de Gourmont caracterizînd pe genialul esthet belgian Maeterlinck, zice că toată opera sa e «o viață trăită de ființe dureroase care se mișcă în misterul unei nopți. Ele nu știu de cît să suture să surîdă, să iubească; cînd vor să înțeleagă, sfărțarea neliniștei lor se face chin și revolta lor se stinge în suspine. Soarta lor e de a urca, a urca mereu dureroasele trepte ale calvarului și a se isbi cu fruntea de o poartă de fer: ast fel urcă sora Ygraine, ast fel urcă și se isbește de cruzimea porței de fer fie care din sărmanele creaturî ale căror simple și curate tregedii ni le desvăluște Maurice Maeterlinck».

Una din caracteristicile acestei școli e că chiar atunci cînd artistul nu a întrebunțat cuvinte luate din domeniul pictureî sau al culorilor, el face o puternică impresie plastică sau vizuală de genul acelora care se găsesc atît de des la Flaubert. Ast-fel, în bucata citată sus din Gourmont, care e și el un fin esthet, impresia întunecată și grandioasă e făcută fără să fi întrebunțat nici un cuvînt special. Maeterlinck în întregime lasă aceeași impresie sombră, de s'ar zice par'că anume că e un Rembrandt în cuvinte. Dimpotrivă, Adolphe Retté dă o impresie bogată de soare, flori, iarbă, riuri, păduri, în sfîrșit toată minunăția unei calde amiezî de vară. *Une belle dame passa* va rămîne tot-d'a-una un model de superioritatea la care s'a ajuns vr'o dată în artă. Emile Verhaeren a fost cu drept cuvînt asemănat cu un uriaș care călește de două-zeci de ani o uneltă stranie și magică, într'o peșteră din munte, unde bate ferul roșu, radios de reflectele focului, aureolat de scînteî. D'impotrivă, impresia dată de Henry de Régnier e a unui «nobil singuratec care locuește într'un vechi palat din Italia unde sunt scrise pe zidurî embleme și figurî. El visează trecînd din sală în sală, coboară scările de marmoră către seară și se duce în grădinele pardosite ca niște curți, ca să-și viseze viața la

umbra clarelor lîntînî, în timp ce lebedele negre trec pe lacurî iar un păun, singur ca un rege, se îmbată de crepusculul de aur».

Dar ajunsă aci arta nu poate merge mai departe. Ea se oprește de oare ce a trece peste marginea care i se pune e a cădea în gol.

Partea uitată a ideilor lui Ruskin se răsbună; ea se impune ca absolut necesară căci altminterî tot mîndrul palat așa de fin, de strălucitor și de străveziu amenință să se dărîme.

Întrebarea pusă de esteticianii moderni de pînă acum a fost: în ce condițiuni fenomenul care are o valoare etică ia o valoare estetică? Neîndoios că arta se caracterizează prin conținutul său moral în înțelesul larg al cuvîntului dar întrebarea e: cum impune arta intuiția sa morală?

Întrebarea era greșită. În România, ceea ce a tăcut greșala studiilor lui Gherca, pe lîngă multele și eminentele lor calități a fost și faptul că la artist se ocupa tot-d'auna mai mult de partea sa etică de cît cea estetică.

Pusă în acest chip discuția era de prisos, căci orî ce s'ar zice, cu voe sau fără voe, orî ce fenomen estetic are o valoare etică. Chiar senzația e socială, căci omul nu poate face abstracție de faptul că înainte de toate e individ social și că individ în înțelesul metafizic, individ ca entitate absolut deosebită, nu există de cît nominalicește.

Guyau a arătat de mult că «solidaritatea socială este principiul emoțiunei estetice celei mai înalte și mai complexe»

Artă adevărată cuprinde în sine profunda sa moralitate, căci emoția estetică are un caracter social.

Conștiința e o societate, o armonie între fenomene, între stările de conștiință elementare, așa că noțiunea de conștiință individuală e o noțiune simplistă care nu există și nici nu poate exista în realitate; ea e numai o entitate care a servit mult timp a ascunde un complex despre care abia acum începem a ne da seama bine. La dreptul vorbind, ceea ce s'a obicinuit a se numi conștiință individuală e mai de grabă o conștiință socială și tot ce se petrece în ea are un caracter social și armonic. Din această pricină e cu neputință să existe o senzație care să n'aibă răsunset în întregul organism.

Sentimentul frumosului este forma superioară a sentimentului solidarității și a unităței în această armonie, ast-fel că plăcutul devine frumos

cu cât cuprinde mai multă solidaritate și socialitate între toate elementele conștiinței. Pe când o senzație sau un sentiment simplu — admițând că ar putea să existe în realitate sub această formă curat ideală — nu vor fi nici odată estetice, combinate armonios ele vor avea totdeauna această calitate. Aceasta arată că ori ce sentiment de plăcere are o oarecare intensitate de viață și de armonie, dar nu devine estetic de cât atunci când inteligența îi prinde spontană armonia.

Și de ce ne vom ridica mai sus, de ce vom vedea partea socială a frumosului crescând. Solidaritatea și simpatia deosebitelor părți din eul individual, constituie primul grad al emoțiunii estetice; solidaritatea socială și simpatia universală apare ca principiul emoțiunii estetice celei mai complexe și mai înalte.

Aceasta din pricină că nu este emoțiune estetică fără emoțiune simpatică; deci arta are ca urmare faptul că mărește viața individuală făcând-o să se confunde cu largă viață universală.

Dar dacă Guyau are dreptate — și toată știința modernă e gata să ne-o dovedească — atunci oamenii nu strică arta, cum pretindea Ruskin, ci, d'impotrivă, civilizația mărește sfera estetice. Esteticii moderni au înțeles în parte aceasta, cel puțin în mod intuitiv, când au introdus concepții noi în artă, așa că și din acest punct de vedere, modul cum au revoluționat ideile lui Ruskin a fost folositor.

De bună seamă că aceste negări și revoluționări de care vorbim, vor face pe mulți să creadă că micșorează înrădăcinarea puternică a lui Ruskin. Nici de cum! Tocmai aceste negări și revoluționări, absolut necesare oricărui dezvoltări istorice a unei idei, au făcut ca ideea lui Ruskin să trăiască, să crească și să se transforme — căci transformarea e totdeauna un semn de viață.

Datoria esthetilor viitorii e să negheze negarea ultimilor esthetii, adică să restorneze cele ce s'au susținut în sprijinul indiferenței sociale a artei și să adauge, pe lângă perfecția tehnice, valoarea sa morală.

Adevărații esthetii sunt cei cari își vor îndeplini această datorie artistică și socială, împăcând într-o sinteză superioară, antinomiile aparente de astăzi.

ST. PETICĂ.

Epigramă.

DOCTORILOR

O, boalele la voi
'S nimicuri:
Vin la spital trăsuri
Es dricuri.

D. TELEOR

POVESTEA LUMEI

Ce clară mi se'nfiripează în minte acum a firei lege! . .
Povestea veche-a lumii 'mi pare că'ncep mai bine a o
'nfelege].

Refrenul ei, aceeași strofă, de mii de veacuri repetată
O spun cu toți în gura mare, și-i vecinic totuși ne'nvă-
țată].

„Luptăm cu toți pentru o pâine și 'n inimă puțin ne
doare]”

„De altul care luptă alături—acelu piară în vâltoare,,

.
. . . Și picur clipele tăcute din nesfârșitul vremii fir
Și 'n urma lor se 'nfig mai dese mulțimi de cruci în
cimitir].

NIRVAN

Un erou uitat

Amintiri din războiul de la 1877

După o bombardare puternică de artilerie, cite-va regimente de grenadirii verzi, aveau misiunea să ia cu asalt reduta.

Cind s'a dat ordinul de atac înflăcărarea era la culme. Rușii îmbătați și de băutură și de dorul de a se măsura cu păgînul, au pornit cu baionetele înainte, cu strigătul de *ura!* prelungit, de credeai să răstoarne lumea.

S'au apropiat de redută, mai au câțiva pași să ajungă la șanțuri, cind sunt întimpinați cu salve neîntrerupte de puști.—Rindurile s'au rărit și din mijlocul învâlmășeii, nu se aud acum de cit țipete sfîșietoare de durere, înmărmurind pe cei scăpați de gloanțele dușmane.

— Stringeți rindurile, strigă comandantul.

Ca niște uriașe sloiuri, batalioanele din urmă se mișcă, un nou zid de oameni ia locul celor căzuți și pornind dați al doilea asalt, însă iarăși fără de folos.—La a treia încercare, ostașii nu mai strigă *ura!* ci făcându-și cruce desnădăjduiți, cu frunțile plecate, se rugău tremurind, «*boji-țarâ!* . . . *boji-țarâ!* . . . mergînd în bobote..

După o vâlcea, cu puștele la picior așteptați alte batalioane, gata pentru măcel.

Pe de asupra șăpcilor muscălești, se vedeau căciulile regimentului XIII de dorobanți. Mindrii, conștiincioși de chemarea lor, cu privirile ațintite în spre redută, cu

mintea întreagă, urmăriau mișcările din ambele părți și... parcă-î străbăteau florii pînă în creștet, li se stringea inima cînd vedeau mereu căzînd luptătorii, peste a căror trupuri încă vii, treceau rîndurile de bătăc, fără a se opri fără a-le lua în seamă...

Cu toată înverșunarea atacurilor cari scăzuseră binișor numărul Turcilor, dușmanii țineau încă teneinice. Apărați de pretutindenă, ascunși prin șanțuri, după zidurile de pămînt, loviau mereu în carne vie.

De departe împăratul cu întreg statul său major, privea prin ochian, și părea trist și abătut de această luptă eroică, însă fără de folos. De odată Alexandru al II-lea întorcîndu-se către șef, îi rosti ceva la urche. Într'o clipă un călăreț se și porni în goana calului înspre partea unde așteptau rezervele proaspete, cu regimentul XIII de Iași care atît de strălucit își căpătase deja botezul de sînge

— Ce este? întrebă colonelul

Călărețul oprindu-se înainte-î îi întinse o fițuică de hirtie și fără a rosti un cuvînt, salutînd militărește, a pornit înspre batalioanele muscălești.

Colonelul ceti cu multă băgare de seamă ordinul, chibzui în pripă starea luptătorilor, situația redutei, își răsuci mustața privindu-și voinicii, apoi cu o voce aspră rosti căpitanilor:

— Care din voi are dorul să se măsoare astăzi vitejește alături cu muscălii?

Se înțelege de la sine că toți ca niște fanatici au răspuns într'un grai:

— Nu așteptăm de cît aceasta!...

— Mai domol, surise colonelul. Nu-î nevoie de toți, ci de o singură companie, hotărîtă.

Acelaș răspuns eșia acum din mii de pepturi, cînd iată că din front înaintează căpitanul C. om bine legat, ars la față și cel mai în vîrstă dintre căpitanii; salută pe colonel zicînd:

— Cer această cinste pentru mine și pentru flăcăii mei.

— De ce? întrebă colonelul.

— Intîiul, pentru că sînt cel mai bătrîn și al doilea, pentru că știu muscălește.

— Știi și comanda?

— Da.

— Pleacă.

Un lung semn de comandă:

— Aculțați: Regiment, batalionul al II-lea, compania IV-a înainte... marș!...

Sunetele de corn și de bătăc sguduie aerul, regimentul presintă armele, steagul ferfenițit li se pleacă înainte, pe cînd preotul le dă bine-cuvîntarea. Voinicii închinîndu-se, pornesc hotărîți înainte cu «Doamne-ajută» avînd în fruntea lor pe căpitanul C. Acum sînt departe!...

Colonelul, cu întreg regimentul se pun în mișcare în altă direcție.

Șeful statului major hotărîse a lua prin surprindere reduta pe la spate, de oare-ce inamicii erau adunați la capătul cel l'alt, unde se dedea asaltul din partea grenadierilor verzi.

Dușmanii nici nu puteau să vadă restul batalioanelor, cari așteptau, ascunse întru cît-va după dimb.

Ordinul se execută în grabă și în curînd o a doua luptă porni în partea opusă. Însă, care nu le fu surprinderea

muscăliilor, cînd se văzură improșcați din toate părțile și de tunuri și de gloanțe! Spaima morții sgudui rîndurile luptătorilor, frica se molipsește, îi cuprinde cu iuțea fulgerului, șefii rămași o ia la fugă și după ei mase întregi de ostași; nu mai era o oaste, ci o turmă risipită, fără de păstor.

Căpitanul C... pătrunde mereu înainte, indomnându-și copii, fără să-î treacă prin gînd că ar putea fi părăsit de tovarăși în mijlocul încercării. Sergentul Neculai Curăliariu din Onțeni îi atrase luarea aminte.

— Să trăești Domnule Căpitan, muscălii ne lasă.

— Ce spui mă!...

— Ne lasă Zău!.. au întors spetele.

— Și comandanții?...

— Sunt în frunte!...

-- Ai dreptate... îi văd... Gornist! răcni căpitanu sună încetarea focurilor și zi stînga 'prejur!...

Ca o trimbă de pinză se întoarce compania.

— Pe ei copii, dacă-î vorba să perim ca niște cîini, să pîră și ei!.....

Dorobanții nu goniau, ci se părea că sbor ca șoimii spintecînd aerul plin de fum, cu penele de la căciuli. — Iată-î lingă fugari; Căpitanul dă comanda 'n muscălește, sărînd înaintea trupelor înspăimîntate. Rușii crezîndu-se comandați de un șef al lor, se opresc în loc, intîiul, al doilea, toate batalioanele, cuprinse de buimăceală, ascultă orbește, și de frică se reîntorc iar la luptă.

În truntea lor pornește căpitanul, care îmbătat de fumul acru și de strigătul de răsboi, nu mai era om pămîntean ci se părea o intrupare din povești.

În acest timp, turcii văzînd destrăbălarea, groaza și fuga neașteptată, părăsiră în pripă pozițiunile întărite și se luară pe urma dușmanilor, siguri să-î măcelărească de istov!...

— La baionete! răcenește căpitanul.

Văi Doamne ce măcel!... ce măcel! romînul lăsat în voc, își face loc și cu spaga și cu stratu, sbor creerii, gilgie singele din trupul răniților, ostașii se îngrămădesc, se strivesc, întră unii în alții, pămîntul se acopere de le uri!... Un *ura!*... puternic isbucnește din pepturile muscăliilor și dorobanților... iată-î ajunși la șanțuri... sus pe redută.

— În lăuntru băcți!

Ca o vijelie trec sumedenie de ostași înspăimîntător de furioși nimicînd totul, fără de cruțare.

Căpitanul e greu rănit. În șanț, un arap ce 'și da sufletul, i-a spircuit cu o cange pulpa piciorului. În redută vrînd să răpească un steag verde, apărătorul 'i-a retezat trei degete de la mîna dreaptă, cu toate acestea, după ce sergentul Niculae l-a legat repede, Căpitanul cu spada în mîna stîngă, turbat, comandă mai departe, atacînd dușmanii din partea opusă. Luați între două focuri, lupta a fost scurtă și crîncenă.

II

Scara, la Poradim, Împăratul serbătorînd victoria, a dat masă întinsă tuturor celor cari au luat parte la luptă. Petrecere la Împăratul, beție în lagărul muscălesc. Ai noștri oboșiți ca vai de ei, cîrpindu-și hainele sdrențuroase, unii mincău ce bruma le-a cădut la îndemînă, alții 'și spălau ranele ușoare oblojîndu-le cu unt de pojarniță adus de acasă,

fie-care cu nevoea lui, însă cu toții ferindu-se de băutura care fură mințile.

— Grea luptă măi Ioane!

— Grea Morarule!...

— Ciți am remas?

— Din 250 numai 82.....

— Sărmanii!... Dumnezeu să'i ierte!

— Așa le-a fost scris...

— Pe aceștia, îi îngropăm mine creștinește, fără să-și fi făcut ris păgînul de trupurile lor.

— Ne-o ajuta Dumnezeu.

— Da de căpitanul nostru he! ce zici?...

— Minune mă!... a scăpat ca prin urechile acului, de și mereu în frunte și tot-d'a-una acolo unde era toiul primejdiei.

— Cum să nu te duci nebun cînd te călăuzește un așa om!... Ș'acum îi aud graiul: «Inainte copii, curaj, o să ne ajute Dumnezeu!» Parcă era Făt-frumos, că doar numai așa o fi fost Făt-frumos, bun la suflet, drept la judecată, și bărbat în luptă.

-- Mai rămîne vorbă?.....

— Cînd l-a rănit arapul, eram lingă dinsul, nici n'a cîrînit; numai s'a oțărît puțin și uitîndu-se cu dispreț la pocitura cea buzată, i-a aruncat un pumn de țărîină în față.

— Și cînd i-a tăiat cele trei degete de la mina dreaptă, le-am vădut că cădute, erau pline de viață, tremurau sărmanele parcă-și căuta trupina. După ce s'au seurs de sînge s'au sgîrcit incetinel, îngălbenindu-se ca turta de ceară, și au rămas acolo, reslețe pentru vecie.

Cam așa vorbeau între dinșii ostașii noștri.

.....
La Poradim, masa era pe sfîrșite. Împăratul ridică un toast în cinstea vitejilor, feliță pe comandanți, apoi întrebă cu dinadinsul, unde sunt acei care au condus a doua parte a asaltului?... Raportul dat era prea laconic: «S'a luat reduta» și alta nimic.

La întia întrebare Marii Duc și întreg statul major cercetau numărösele mese ca să vadă eșînd din rînduri comandanții..... Nimeni!

Împăratul mîhnit rosti:

Cum? au rămas cu toții pe cîmpul de luptă? nici unul n'a scăpat?

Aceiași tăcere.

Împăratul care urmărise apröpe tóte mișcările, părea mirat

— Mi se pare că au luat parte și Românii?

— Da!... răspunse un șef, o simplă companie, un număr neînsemnat de oameni, cu un căpitan, și.....

-- Să vie căpitanul, dacă mai trăește!...

Din fundul meselor, fată se ridică și înaintează anevoc, un om ca la cincî-deci de ani, cărunț, palid la față, descoperit, cu fruntea legată, mina dreaptă atîrnînd de gît, piciorul umflat, haina ruptă ciuruită de gloanțe și baionete;..... ast-fel se oprește inaintea Țarului.

— Cine ești? întrebă Împăratul.

— Căpitanul care a comandat compania, răspunse el în muscălește,

— Al cuiu sîu ești? zise iar Țarul mirat că știe limba nordului.

— Sunt fiul preotului C..... din Tataras.

— Tataras în ce țară?

— Împărate, e numele unei mahalale din Iași

— De unde știi rusește?

— Cit am fost unter-ofițir la granița noastră din Bugeacul Basarabiei, am învățat și limba și comanda de la cazaci Măriei-Tale.

— Și din toți căți au luat parte la atac, numai tu ai scăpat?

— Ba nu, Împărate, eu și 82 din 250 de flăcăi.

— Nu te întreb de soldații tăi, ci de comandanții mei.

— Să nu fie cu bănat, comandanții Măriei-Tale, au găsit prilejul să scape mai înainte de a se lua reduta.

— Cum așa?... nu te pricep.. zise Țarul, privind cu dispreț pe șeful care-i făcuse raportul.

Și căpitanul C. povesti fără încunjur laptul precum s'a întimplat..., și terminînd adaoșe:

— Nu'mi pare rău că am învățat rusește, mî-a fost de folos.

Împăratul ascultă cu multă luare aminte până la urmă, apoi întorcîndu-se către șef, rosti plin de minie:

— Ast-fel imi faceți rapoartele?... Să'mi dai lista comandanților!

Și înaintînd către căpitan, care abea se mai putea ține pe picioare îl sărută pe frunte.

— Ești un brav. Ca răsplătă îți dau ccia ce încă nimănu n'am dat, decorația de la spada mea.

Și desfăcîndu-și marea cruce bătută în petre scumpe i-o leghă la spada-i pătată de sînge.

— Cînd vei voi, ești bine venit în țara mea; coboritorii tăi vor fi crescuți sub îngrijirea noastră, iar tu, ori unde te vei afla, de anul nou, s'o știi, arată ambasadiorilor mei semnele acestei decorațiuni și vei primi o mie de ruble pe fie-care an și pe toată vieața.

Căpitanul sărutînd mina împăratului, cu lacrămile în ochi gata să picure, abia mai putu îngîna:

— Să trăești Măria Ta!...

Sprîjinit de către un medic, căpitanul C. trecu pe din naintea fronturilor de ofițeri superiori, cari cu privirile ațîntite asupra lui și cu mîinile la chipiu îl salutaă militărește, pînă ce-l perdură din vedere.

Împăratul întorcîndu-se către Marii Duc și toți șefii superiori le rosti:

— De mî-ar fi armata mea pe jumătate, însă numai cu viteji ca cei din compania căpitanului, aș cuceri o lume.

Și arătă cu mina în spre Indii...

III

În una din capitalele Europei, la fie-care întii Ianuarie un bătrîn, îmbrăcat militărește se duce la ambasadă. Ambasadorul, atașății militari și toți cei de față, la intrarea lui se scoală în picioare, militarii drepti, cu mina la chipiu și respectuoși salută pe unul din acei viteji ai neamului nostru pe cari Istoria îi uită și generali ruși li neagă.

Ianuarie 1900.

VASILE COSMOVICI.

Marele magazin de albituri
Koraus & Socaciu

„La Aphrodita“

34, CALEA VICTORIEI, 34
 (vis-à-vis de Magazin Universal)

Bogat asortiment de Pînzărie, Lingerie pentru dame și bărbați. Specialitate de trusouri de măriage, Plapăme de atlas cu și fără monogramă

Prețuri moderate
CASA DE INCREDERE

Renumita Casă a
Fraților C. și S. Popoff

DIN MOSCOVA
 60, CALEA VICTORIEI, 60
 Vis-à-vis de Teatrul Național

Se recomandă tuturor excelentul și adevăratul

Ceai Rusesc Popoff

Recomandăm osebitei atențiuni
Mult Reputata Cofetărie
Emil Frédéric

31, CALEA VICTORIEI, 31
 Lângă magazinul *Universal*

Bomboane, Prăjituri, Chocolate.
 Cozonaci și Paste moldovenești se efectuează după comande.

Bomboniere elegante pentru cadouri.
 Champagne fină, Liquioruri excelente cu prețuri reduse.

Se execută cu promptitudine comande pentru: baturi, nunți, logodne și festivități publice.

Industria națională de Încățăminte

30, CALEA VICTORIEI, 30
 Vis-à-vis de Prefectura Poliției

Vechiul și cunoscutul magazin

H. Reiss S^{or}i

Diriginte J. E. Jonescu

VECHIUL AMPLOIAT AL ACESTUI MAGASIN

Comandele se execută prompt, iar pentru Onor. Clienți din provincie executăm comenzile prompt prin poștă.

Eugeniu Behles

Representant și Depositar General al Fabricii TH. FLÖTHER, Soc. pe acțiuni din Gassen (Germania)

București, Str. Bibescu-Vodă, 1 și 3 (în dosul așezămintelor Brâncovenești)

Filiale: *Craiova, Str. Cogălniceanu 5. Brăila, Bul. Cuza, Constanța, Str. Carol și Varna* (Bulgaria).

Cel mai mare depozit din toată țara de tot felul de

Mașine și Unelte

 agricole și Industriale

Peste 110 Garnituri de treerat din renumita fabrică Th. Flöther vîndute numai în ultimul an, în România

Peste 1000 Secerători „JOHNSTON“ vîndute numai anul trecut, în România

Garanție absolută pentru buna funcționare și materialul solid al tuturor Mașinelor.